

Araştırma Makalesi (Research Article)

Cilt 3 - Sayı 2: 38-40 / Nisan 2020
(Volume 3 - Issue 2: 38-40 / April 2020)

KANATLI YABAN HAYATI ÜRETİM İSTASYONLARINDA HALKALAMA ÇALIŞMALARI

Çağrı Özgür ÖZKAN¹, Mustafa BAYDEMİR², Hacı KALINKÜTÜK³

¹Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Göksun Meslek Yüksekokulu, 46000, Kahramanmaraş, Türkiye

²Çukurova Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, 01250, Adana, Türkiye

³Tarım ve Orman Bakanlığı, Kahramanmaraş İl Şube Müdürlüğü, 46100, Kahramanmaraş, Türkiye

Gönderi: 17 Şubat 2020; **Kabul:** 03 Mart 2020; **Yayınlanma:** 01 Nisan 2020
(Received: February 17, 2019; **Accepted:** March 03, 2020; **Published:** April 01, 2020)

Özet

Yaban hayatının sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla Orman ve Su İşleri Bakanlığı'nca 8 adet kanatlı yaban hayvanı üretim merkezi kurulmuş ve üretim faaliyetlerinde bulunmaktadır. Tarım ve Orman Bakanlığı ve diğer sivil toplum örgütleri tarafından keklük yetiştirip doğaya salma çalışmalarına temel oluşturmak üzere salınan keklüklerin doğal ortamlarında yaşama ve üreme oranlarının bilinmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Üretilen keklüklerin takiplerinin bir yolu ise halkama yolu ile yapılmaktadır. Bu maksatla; kanatlı yaban hayvanı üretim merkezlerinde halkalama yapılmaktadır. Bu çalışma ile kanatlı yaban hayvanı üretim merkezlerinde üretilerek doğaya salınan keklüklerin halkalanması ve geri dönüşümü gibi konular araştırılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Kınalı Keklik, Sülün, Halkama

Ringling Studies at Poultry Wildlife Production Stations

Abstract: In order to ensure the sustainability of wildlife, 8 poultry wild animal production centers have been established a degage in production activities by the Ministry of Forestry and Water Affairs. There is a need to know the natural habitats and reproduction rates of partridges, which are released by the Ministry of Agriculture and Forestry and other non-governmental organizations to form the basis for growing partridges and releasing them into the nature. One way of following the partridges produced is through the ring. For this purpose; Ringing is done in poultry production centers. With this study, subjects such as ringing and recycling of clicks released to nature by producing in poultry wild animal production centers were investigated.

Keywords: Red Partridge, Pheasant, Ring

*Corresponding author: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Göksun Meslek Yüksekokulu, 46000, Kahramanmaraş, Türkiye

E mail: cagri@ksu.edu.tr (Ç.Ö. ÖZKAN)

Çağrı Özgür ÖZKAN <https://orcid.org/0000-0003-1752-8293>

Mustafa BAYDEMİR <https://orcid.org/0000-0003-2434-1478>

Hacı KALINKÜTÜK <https://orcid.org/0000-0002-3759-7811>

Cite as: Özkan ÇO, Baydemir M, Kalinkütük H. 2020. Ringing studies at poultry wildlife production stations. BSJ Eng Sci, 3(2): 38-40.

1. Giriş

Ülkemizde Tarım ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından yaban hayatı

ile ilgili bütün faaliyetler yürütülmektedir. Bunlardan bir tanesi de yaban hayvanı üretim faaliyetleridir. Bu amaçla kurum tarafından 2 tane sülünü ve 6 tanede keklük üretim merkezi olmak üzere toplam 8 adet

kanatlı üretim merkezi ile kanatlı yaban hayatı üretim faaliyetlerinde bulunmaktadır. Her yıl yaklaşık olarak 100000 adet kanatlı yaban hayvanı üretilmekte ve doğaya salınmaktadır.

Kanatlı üretim merkezlerinde yetiştirilen hayvanlar özellikle doğaya uygun yabanıl özelliklerini kaybetmeyecek şekilde üreterek, salınmaya çalışmaktadırlar. 2001-2014 yılları arasında Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından 306903 adet keklik yetiştirerek doğaya salınmıştır (Özkan ve ark., 2018).

Yaban hayatının zorlukları ile karşılaşan hayvanların oldukça zordur. Takip için kullanılan birçok faaliyet bulunmakla birlikte halkamadır. Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından çıkarılan "Av Ve Yaban Hayvanları İle Bunlardan Elde Edilen Ürünlerin Bulundurulması, Üretimi ve Ticareti Hakkında Yönetmelik" çıkarılmış ve halkama yapılması istenmiştir.

Kuş bilimi (ornitoloji) çalışmalarında halkalama çok önemlidir. Kuşların özellikleri doğadaki faaliyetlerinin belirlenmesi için halkama çalışmalarına ihtiyaç duyulmaktadır. Bilimsel bir araştırma faaliyeti olan halkama, kanatlı hayvanlarının birçok özelliğinin ve takibinin yapılmasında kullanılmaktadır. Halkalama lisanslı kişiler tarafından yapılmalıdır (Balmer ve ark., 2008; EURING, 2007).

Halkama işlemlerinde kullanılan halkalar hayvanların yaşamsal faaliyetlerini etkilememelidir (Balmer ve ark., 2008). Tarihte ilk halkama bilgileri, II. Kartaca Savaşı sırasında kullanılan bir kuş ile yapıldığı bilinmektedir. (Wood, 1945).

Savaşlarda haberleşme amacı ile halkama işlemleri kırılganlar, güvercinler ve yırtıcı kuşlar ile devam etmiştir (Wood, 1945). 1886 yılında Avrupada ilk kez sistematik bir kuş hırsması yapılmıştır. Bu yönetimin başarılı olmasıyla birlikte birçok ülkede kuş halkama istasyonları kurulmuştur (Balmer ve ark., 2008; Gürsoy, 2008; Wood, 1945)

Kuş halkama işlemlerini organize etmek amacıyla merkezi Paris olmak üzere Avrupa Kuş Halkalama (EURING, 2007)

kurulmuştur. Ulusal halkalama merkezleri arasında bilgi alışverişini sağlamak amacıyla bir kod sistemi geliştirilmiştir (EURING, 2007). Ülkemizde ilk halkama çalışması 1955 yılında Manyas Gölünde bulunan yuvalardaki hayvanlar yapılmıştır (Anonim, 2013).

Kanatlı yaban hayvanı üretim istasyonları ise ilk halkalama çalışmaları 2007 yılında Kahramanmaraş ilinde Kapıçam Kınalı Keklik Üretim merkezinde kullanılan metal çalınmalar ile başlanmış ve sonrasında ise devam etmiştir.

2. Materyal ve Metot

Kanatlı yaban hayvanı üretim merkezlerinde kullanılacak olan halkaların tarifi; 16.06.2005 tarih ve 25847 sayılı Resmî Gazete' de yayımlanan "Av Ve Yaban Hayvanları İle Bunlardan Elde Edilen Ürünlerin Bulundurulması, Üretimi ve Ticareti Hakkında Yönetmelik" ile belirlenmiştir. Üretilen av kuşların halkalanması şöyle yapılır;

Üretici kodu (ÜK),

- Yıl,

- Yerli tür (Y),

- Yabancı tür (E),

- Sıra numarası, A-0001 den başlatılarak devam eden rakamlar kullanılır. Dört haneli A serisinin bitiminden itibaren B serisine geçilerek tekrar 0001'den başlanır. Daha sonra alfabetik sıra ile diğer harfler kullanılarak sıra numarası verilir. Yeni bir yılda halkalar üzerinde yer alacak sıra numarası eski yılın bitmesiyle birlikte verilen en son sıra numarasından devam eder.

Örnek 1: Yerli bir kuşa takılacak halkalarda yer alacak bilgilerin yeri ve sırası aşağıda belirtilen şekilde olur.

ÜK-Yıl-Y-A0001

Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından yapılan toplantıda alınan kararlar doğrultusunda üretim istasyonların kodları verilmiş ve Tablo 1'deki şekilde halkama çalışmaları yapılması planlanmıştır (DKMP, 2015).

Tablo 1. Halka boyut ve yazı örnekleri

Sıra no	Üretim İstasyonun Bulunduğu İl	Halka No	Halka Çapı (mm)
1	Kahramanmaraş	DKMP-2020-01-00001	9
2	Gaziantep	DKMP-2020-02-00001	9
3	Malatya	DKMP-2020-03-00001	9
4	Yozgat	DKMP-2020-04-00001	9
5	Afyon	DKMP-2020-05-00001	9
6	Samsun	DKMP-2020-06-00001	12
7	İstanbul	DKMP-2020-07-00001	12
8	Gümüşhane	DKMP-2020-08-00001	9

Kanatlı yaban hayvanları istasyonlarında kullanılan halkaların klipsli olması birçok fayda sağlamaktadır (Şekil 1).

Bunlar;

1- Kullanım kolaylığı,

2- Hayvanların ayak üniformitelerinin bozulmaması

3- İşçilik maliyetinin düşmesi

4- Halka zayıflığının az olması

5- Halkalama işinin transfer sırasında yapılmasıyla daha az taşıma stresi olmasını sağlar.

6- Kınalı kekliklerde bireylerin iki ayağı ile 2 yaşındaki dişi bireylerin tek ayaklarında mahmuz oluşumu,

halkaların mahmuz ve ayak arasındaki boğumda olması hayvanların çeşitli ayak problemlerini de önler. Hayvanların salım öncesi bırakılmadan önce plastik halkalama işlemi birçok Avrupa ülkesinde de yapılmaktadır. Buner ve ark. (2011)'nin yaptığı bir çalışmada 6 farklı bölgede farklı yaş gruplarında bırakılan hayvanlara halkalama işlemi yapılmıştır.

Şekil 1. Plastik ayak halkası fotoğrafları

Avcılığın uzun bir geçmişe sahip gelenek olduğu, faaliyetin dünya çapında bir spor ve geçim kaynağı olduğundan bahsedilmiştir. Bu nedenle bu faaliyetin çevresel ve sosyoekonomik öneminden dolayı teşvik edilmesi ve serbest bırakılan keklıkların hasat miktarı, doğal yaşam alanlarına etkilerini hastalıkların yayılma ve önlenmesini konusunda halkalamanın öneminden bahsedilmiştir (Sokos ve ark., 2008; Díaz-Fernández ve ark. 2012, Millán, 2009; Barbanera ve ark., 2010; Champagnon ve ark., 2012).

3. Sonuçlar ve Tartışma

Doğaya salınan kanatlı yaban hayvanlarının halkalanması ile hayvanlarının gerek günlük gerekse uzun dönemli takibini sağlar. Kanatlı hayvanların zaman bağlı hayatta kalmaları ve göç hareketlerin izlenmesinde önemli bilgiler elde edilir.

Kanatlı yaban hayvanlarının popülasyon büyüklüklerinin belirlenmesinde, bireylerin cinsiyet, yaş, çeşitli morfolojik özelliklerinin belirlenmesi, habitat alanlarının belirlenmesi, konaklama ekolojileri ve üreme faaliyetleri hakkında bilgiler elde edilmesinde kullanılır.

Doğaya salınan kanatlı yaban hayvanlarının halkalanması ile gerek sosyal medya gerekse sosyal kuruluşlar için farkındalık çalışmalarına örnek olurken koruma ve kontrol faaliyetlerine destek olur.

Kanatlı hayvanalar birçok hastalığın vektörlüğünü yaparlar. Avcılar tarafından zaman zaman dile getirilen hastalıkların olup olmadığı hakkında bilgiler edinmemizi sağlar.

Özellikle özel ve devlet avlaklarında envanter tutma işlemlerinde halkalamanın önemi giderek artmaktadır. Böylece kayıt sistemi tutmada kolaylık sağlayacaktır.

Yaban hayatı geliştirme sahalarında gerek stok artırımını gerekse popülasyon varlığının bilinmesinde ölçüt olacaktır.

Ayrıca, kanatlı yaban hayvanlarında yapılacak olan seleksiyon çalışmalarında halkalama ile damızlık seçimi daha kolay ve başarılı olacaktır. Bu nedenlerle mutlaka keklıkların halkalanması gerekmektedir.

Sonuç olarak, halkama çalışmasıyla başta doğa korumacılar ve ornitologlar kanatlı yaban hayvanların dünyalarındaki bilinmeyenler ile ilgili çok kıymetli bilgiler elde etmektedirler.

Çıkar İlişkisi

Yazarlar bu çalışmada hiçbir çıkar ilişkisi olmadığını beyan etmektedirler.

Kaynaklar

- Anonim. 2013. Kuş halkalama temel eğitimi ders notu. Orman ve Su İşleri Bakanlığı Yayınları.
- Balmer D, Coiffait L, Clark J, Robinson R, 2008. Bird ringing, a concise guide. Northfolk, U.K.
- Barbanera F, Pergams ORW, Guerrini M, Forcina G, Panayides P, Dini F. 2010. Genetic consequences of intensive management in gamebirds. *Biol Conserv*, 143: 1259–1268.
- Buner FD, Browne SJ, Aebischer NJ. 2011. Experimental assessment of release methods for the reestablishment of a red-listed galliform, the grey partridge (*Perdix perdix*). *Biol Conserv*, 144.1 (2011): 593-601.
- Champagnon J, Elmberg J, Guillemain M, Gauthier-Clerc M, Jean-Dominique L. 2012. Conspecifics can be aliens too: A review of effects of restocking practices in vertebrates. *J Nat Conserv*, 20: 231-241.
- Díaz-Fernández S, Viñuela J, Arroyo B. 2012. Harvest of Red-Legged Partridge in Central Spain. *J Wildl Manage*, 76: 1354-363.
- DKMP. 2015. Doğa Koruma ve Milli Parklar genel müdürlüğü, kanatlı yaban hayvanı üretim merkezleri değerlendirme toplantısı. 22-23 Ekim, Malatya.
- EURING. 2007. The European Union for bird ringing; Bird ringing for science and conservation. <https://www.euring.org> (erişim tarihi 12.01.2020).
- Gürsoy A. 2003. Halkalamaya giriş kursu ders notları. KAD, Ankara.
- Millán J. 2009. Diseases of the red-legged partridge (*Alectoris rufa* L.): a review. *Wildl Biol Pract*, 5: 70–88.
- Ozkan CO, Altuntas M, Ozkan A, Kızıl A, Kalınkutuk H, Basdoğan H, Kamalak A. 2018. Red-partridge Kahramanmaraş Sutcu Imam University Avsar settlement with telemetry device. International Congress on Domestic Animal Breeding, Genetics and Husbandry (ICABGEH-18), Antalya, 26-28 September.
- Sokos CK, Birtsas PK, Tsachalidis EP. 2008. The aims of galliforms release and choice of techniques. *Wildl Biol*, 14: 412-422.
- Wood BH. 1945. The history of bird banding. *Auk*, 62: 256-265.